

Motion till riksdagen 2011/12:Ju374

av Finn Bengtsson m.fl. (M)

Inrättande av en resningsdomstol

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av möjligheterna att inrätta en resningsdomstol.

Motivering

På våren 2004 tillsatte dåvarande justitiekansler Göran Lambertz en utredning. Den omedelbara orsaken var att två uppmärksammade livstidsdomar, fallen benämnda Rahman och Askar, efter enskilda efterforskningar hade visat sig vara felaktiga och de två dömda hade frigetts och erhållit rejäla skadestånd. Till ansvarig för JK:s utredning utsågs juridikprofessorn, numera justitieombudsmannen, Hans-Gunnar Axberger och hans rapport "Felaktigt dömda – rapport från JK:s rättssäkerhetsprojekt" presenterades på sommaren 2006.

Allmänt sett kan vi svenskar glädjas åt ett rättsväsende som är både oberoende och i huvudsak välfungerande. Det är sällan som en oskyldig blir dömd och mestadels rättar systemet till misstagen på egen hand. Men Axbergers rapport gav en skrämmande bild av godtyckliga bedömningar, bristande professionalitet och likgiltighet för de tilltalades rättssäkerhet. Man skrev bl.a. i rapporten om domstolarna: "I så gott som samtliga granskade fall har underlaget för rättens prövning varit ofullständigt." Även polisutredningarna fick hård kritik.

Rapporten förordade att en ny instans borde inrättas, fristående från både Högsta domstolen och riksåklagaren, där resningsärenden kunde prövas och nödvändiga utredningar företas. Man hänvisade därvidlag till liknande reformer som hade genomförts i Norge, Danmark och Storbritannien som en konsekvens av just uppmärksammade rättsskandaler.

Delvis med anledning av den hätska kritik som rapporten väckte inrättades aldrig den sortens instans som förordades. Men med tanke på att det fortfa-

Fel! Okänt namn på

rande sker juridiska omprövningar i vissa fall först efter att fallen uppmärksamats i media, finns det anledning att än en gång överväga att genomföra Axbergers förslag. För detta talar även en del andra omständigheter.

Högsta domstolens (HD) viktigaste uppgift är att vara prejudikatinstans, det vill säga att avgöra principiellt intressanta mål till ledning för rättstillämpningen i flertalet övriga domstolar. HD har emellertid en del andra uppgifter, varav några tar tämligen stora resurser i anspråk. De två uppgifter vid sidan av prejudikatbildningen som kräver störst resurser är prövningen av utlämningsärenden samt prövningen av ansökningar rörande resning, domvillan m.m.

Resning kan, enligt rättegångsbalken (RB) 58 kap., beviljas till exempel om ny bevisning tillkommit som gör det sannolikt att målet skulle ha fått en annan utgång än det fick, om lagfaren domare eller åklagare varit jävig eller om rättstillämpningen i domen uppenbart strider mot lag. En dom kan, enligt RB 59 kap., undanröjas till följd av domvilla till exempel om ett grovt rättegångsfel (formellt fel) förekommit under rättegången. Det kan handla om att målet tagits upp trots att det förelegat rättegångshinder, som domstolen haft att självant beakta, eller om att domen avser en person som inte varit rätteligen stämd och inte heller fört talan i målet.

Dessa båda institut – jämte institutet återställande av försutten tid, som också regleras i RB 58 kap. – är viktiga ”rättssäkerhetsventiler” i rättssystemet. Flertalet ansökningar avslås, men varje ansökan måste granskas noga. De fall där en åtalad kan ha dömts oskyldig eller där ett grovt rättegångsfel begåtts måste upptäckas bland den stora mängden ansökningar.

När nya justitieråd rekryteras, verkar det rimligt att i första hand beakta kandidaternas förutsättningar att tillföra värdefullt arbete i den prejudikatbildande verksamheten. På senare år har strävan varit att rekrytera justitieråd från fler delar av det juridiska fältet än vad som tidigare varit fallet. Det har yttrats sig främst genom att fler advokater utsetts till justitieråd. Rättschefer, professorer och underrättsdomare är som tidigare också företrädare i HD. Att vara skicklig när det gäller att analysera rättsfall och att föra stringenta och principiellt genomtänkta juridiska resonemang innebär inte med nödvändighet att man är den som är bäst lämpad att bedöma ansökningar gällande resning eller domvilla.

För att så effektivt och säkert som möjligt kunna upptäcka om något verkar vara fel med en dom, eller bedöma om ett nytt bevis troligen hade medfört att målet fått en annan utgång, är det sannolikt en fördel med erfarenhet från domstolsarbete. Domare med en bakgrund i tingsrätter och hovrätter är typiska exempel på personer med sådan erfarenhet.

Mot bakgrund av detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna att en översyn bör göras av möjligheterna att inrätta en domstol, vars enda uppgift skulle vara att pröva ansökningar rörande resning, återställande av försutten tid och domvilla. Vid tillsättning av en sådan resningsdomstol bör man i så fall i första hand utnämna personer som varit domare i tingsrätter och hovrätter.

Med en särskild resningsdomstol skulle dessa prövningar förmodligen kunna ske snabbare och möjligen än mer rättssäkert än idag, samtidigt som

Fel! Okänt namn på

HD i högre grad skulle kunna fokusera på sin huvuduppgift, prejudikatsbyggnen.

Stockholm den 22 september 2011

Finn Bengtsson (M)

Andreas Norlén (M)

Gunnar Axén (M)